

Szövetség irodájában (1052. Budapest Semmelweis u. 1-3. III. 326, naponta 10-14 óra között.
Tel: 267-0198)

1% 1 % 1%

Közeleg az adóbevallás ideje. Személyi jövedelemadónk egy-egy százalékát erre jogosult, bejegyzett egyházaknak, közintézményeknek, civil szervezeteknek ajánlhatjuk.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület jogosult arra, hogy adónk 1%-át felajánlhassuk az Egyesületnek. Ezzel hét éve működő Egyesületünk működését támogathatjuk.

Kérjük, jövedelemadója bevallásakor gondoljon Kulturális Egyesületünkre, s ezáltal önmagára is. Hiszen tagságunk azért dolgozik, hogy magyarörmény közösségünk céljait megvalósítsa, gyökereink tárgyi és szellemi kultúráját megőrizze, átadja az utókornak és továbbfejlessze. Ezzel tartozunk tisztességes és jó magyarrá vált őseinknek, tehát önmagunknak is.

A jövedelemadó bevallásakor az APEH által mellékelt rendelkező nyilatkozatot kell kitöltenie.

A kedvezményezett adószáma: **18085590 -1- 41**

A kedvezményezett neve: **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület**

Egyúttal javasoljuk, hogy a másik, az egyházaknak szánható egy százalékkal támogassa a Magyar Katolikus Egyházat, amelynek részegyháza a magyarhoni, történelmi örménység Örmény Szertartású Római Katolikus Egyháza. A Kádár Dániel apátplébános által évtizedeken át vezetett Orlay-utcai templomnak **nincs önálló technikai száma!**

Ezért javasoljuk, hogy a másik rendelkezési lapon kezdeményezettként tüntesse fel a

Magyar Katolikus Egyházat, amelynek technikai száma: 0011

A rendelkező nyilatkozatokat tegye külön-külön szabvány méretű borítékba, írja rá saját nevét, lakcímét és adóazonosító jelét, majd a lezárt borítékokat mellékelje adóbevallásához.

Köszönjük, hogy gondol ránk!

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

*A Budapest XI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat január 23-án mutatta be **Szongott Kristóf A magyarok eredete és őslaka** c. művének (Szamosújvár 1906.) reprint kiadását a Kelenvölgyi Közösségi Házban. Szesztay András, a kerületi Önkormányzat Kulturális Bizottságának elnöke megnyitója után Harmath Kálmán elnök köszöntötte az érdeklődőket, valamint a sajtó képviselőit, majd Kobza Vajk kobzon előadott gyönyörű erdélyi örmény dallamait hallgathattuk. Az igen érdekes, sok forrásanyagot feldolgozó mű 1900 Ft-ért vásárolható meg a XI. kerületi Örmény Önkormányzatnál. Köszönjük, hogy ismét egy Szongott-művel bővült a magyarörmény könyvtár. A bemutató pazar örmény ételkóstolóval zárult, amely - mondhatni hagyományosan - Keszy-Harmath Péterné remekműve volt. Kérjük, olvassák figyelemmel az előszót, amely Nagy Kornéltól származik.*

Előszó

„E világ csodakert, s benne virág az ember” - mondja az örmény Dzsiváni mester a 19. század ünnepelt asugh költője Jönnek, s tovatünnek című költeményében. Virágot említünk, s értékre gondolunk, mert minden, ami múlandó, és az idő által pusztulásra ítéltetett, elenyészik. Ezért is szükséges üzenet gyanánt hátrahagyni valami töredéket a jövőendő számára. Talán a sors, vagy az isteni gondviselés rendelte a szamosújvári Szongott

(Aszvadur) Kristófot arra, hogy mindent lejegyezzen, feldolgozzon és publikáljon, egy elmúló, de ugyanakkor még eleven hagyományú kultúráról, azaz az erdélyi örménység múltjáról.

A főgimnáziumi tanár filozói hévvel vetette bele magát az örménység zivataros történelmének kutatásába. Munkásságában komoly támaszul szolgált latin, ógörög és örmény nyelvtudása, továbbá a sajátos hangzású erdélyi örmény dialektus, amely még a 19-20. század fordulóján élő hagyomány volt. Megérezvén, hogy az erdélyi örménység nyelvileg teljesen beolvad a magyarságba, mindent megtett, hogy e nyelvből valamit az utókor számára megőrizzen. A magyarok eredete és őslaka című könyvének 1906-os megjelenésekor már több tudományos cikk és könyv megírása után volt.

Még aktív főgimnáziumi tanárként 1887-ben - részben saját költségén elindította az Arménia című folyóiratot, amely mintegy 20 esztendőn át az erdélyi örménység, s a hazai armenisztika tudományos fórumaként működött. A folyóiratot nemcsak a többségében már értelmiségi státuszban lévő örmény származékok olvasták, hanem a korabeli magyar tudományos közélet számos képviselője is. Ezek közé tartozott gróf Kuun Géza, a magyar őstörténet és a hazai kunság jeles kutatója, valamint a Magyar Tudományos Akadémia Történelmi Bizottságának titkára, aki 1892-ben Szongott Kristófnak címzett levelében a magyar őstörténet örmény vonatkozásairól értekezik. E levél megírásában nagy szerepet játszott, hogy gróf Kuun Géza kezébe került az 1892-ben kiadott középkori örmény történetíró, *Movszesz Khorenaci: Nagy-Örményország története*, Szongott Kristóf fordításában, amelyben az örmény historikus több ízben is megemlíti a hunok betörését a Kaukázusba. Gróf Kuun Géza Szongott Kristófot a magyar őstörténet örmény történeti vonatkozásokkal is kiegészített monográfia megírására ösztönözte, amely 16 esztendő kutatásai után látott napvilágot 1906-ban, Szamosújvárt; A magyarok eredete és őslaka címmel.

De térjünk vissza gróf Kuun Géza levelére, amelyben a magyar őstörténet örmény vonatkozásában megemlíti egy korábban született monográfiát, mégpedig *Lukácsi Kristóf* 1870-ben Kolozsvárott megjelent: *A magyarok őselei, hajdankori és jelenlegi lakhelyei, eredeti örmény kútfők alapján* című munkáját. Bár Szongott Kristóf könyvéről beszélünk, nem kerülheti el figyelmünket a mű keletkezése szempontjából jelentős szerző, Lukácsi Kristóf tudományos munkássága.

A szamosújvári örmény katolikus plébánost, Lukácsi Kristófot a hazai armenisztika alapító atyjaként tiszteli a szakma, s 1859-ben latin nyelven írt *Historia Armenorum Transsylvaniae* című könyvét a nemzetközi armenisztikában mind a mai napig az erdélyi örménység legfontosabb monográfiájának tekintik. Lukácsi a bécsi örmény katolikus mechtarista kongregáció levéltár kéziratai között kutatott, s többször akadt olyan örmény történeti forrásokra, amelyek nomád népek, s esetleg ősmagyarok kaukázusi kapcsolatairól tudósítanak. Ezeket a töredékeket Lukácsi Kristóf kivonatolta, sőt 1870-es kiadású könyvében meg is jelentette. A szerző azonban olyan szintig jutott a magyar őstörténet kutatásában, hogy az örményeket nyelvileg és genetikailag a magyarokkal azonosította. Szongott Kristóf felhasználta Lukácsi Kristóf művét, de magyar őstörténettel kapcsolatos elméletét elvetette, ugyanakkor könyvében külön fejezetet szentel Lukácsi Kristóf munkásságának.

Szongott Kristóf könyve a 21. század távlatából visszatekintve, mindenképp kiemelkedő forrásértékkel bír: az olvasó betekintést nyerhet a magyar történettudományt, s így a magyar őstörténet-kutatást foglalkoztató vitákra a 19-20. század fordulóján. Nem feledkezhetünk meg arról, hogy e korszakban zajlik a szakma művelőit akkor igencsak megosztó ugor-török háború. Szongott Kristóf valójában egyik oldalra sem áll, sőt munkájában külön-külön fejezetekben igyekszik összegezni a magyar őstörténet török, illetve ugor nyelvi és kulturális kapcsolatait.

Önálló fejezetben említi meg az iráni népekkel való kapcsolatokat, különösen szkíta és párthus érintkezéseket, mivel az armenisztikában köztudott, hogy Örményországban mintegy öt évszázadon keresztül a párthus eredetű Arszakida dinasztia uralkodott, tekintettel arra, hogy az örmények apostola Világosító Szent Gergely is a nevezett párthus eredetű dinasztiából származott. Ugyanakkor Szongott Kristóf felhívja a figyelmet az 5-10. századi örmény források roppant gazdagságára, amelyeknek jelentős része az idő tájt még nem érte meg kritikai kiadását, hisz maga a szaktudomány is a maga gyermekbetegségeivel küszködött ekkor. A szerző figyelmét egyáltalán nem kerüli el, hogy milyen nélkülözhetetlen és pontos értesüléseket közölnek a tárgyalt korszak örmény forrásai a Kaukázus lejtőin nomadizáló népekről és törzsszövetségekről. Sajnos a jelenkor szakembere is kénytelen hozzáfűzni, hogy a magyar őstörténet szempontjából oly fontos örmény történeti kútfők gyakorlatilag nincsenek tudományosan feldolgozva.

A fentebb forrásértéket említettünk, s így nem hagyhatjuk figyelmen kívül a kor másik, magyar őstörténettel kapcsolatos szakmai vitáját: a szavartoi aszfaloí, vagy más néven szavárd kérdést, amely tulajdonképpen armenisztikai kérdés is. Ennek a kérdéskörnek Szongott Kristóf is külön fejezeteket szentelt. E vita középpontjában VII. Bíborbanszületett Konstantin (945-959) bizánci császár műve, a *De Administrando Imperio* áll, ahol az uralkodó említés tesz a türkökről (turkoi), akik a besenyőkkel vívott harcok során elmenekülnek, s egyik csoportjuk Perzsiába telepedik le, s akik magukat valamely okból régi nevükön szavartoi aszfaloínak nevezik. A kor tudósait lázba hozta eme elnevezés értelmezése, és ezáltal az 1890-es évek közepén pezsgő vita robbant ki Thúry József, Fiók Károly és Petz Vilmos között, akik elméleteiket a *Századok* és a *Philológia Közlöny* oldalán fejtették ki. A tudósok nyomán a szerző külön fejezetben kiemeli a bizánci császár örmény kapcsolatait, továbbá örmény származását, és a császárral kortárs örmény történeti forrásokat, amelyekben megemlítésre kerül a keresztény szavardi nép, akik az akkori Örményország északkeleti részén lakoztak. Bár utóbb bizonyítást nyert, hogy a görögösített szavartoi aszfaloí kifejezés, és az örmény szavardi egy és ugyanazon népességet jelöl, nyelvi hovartartozásuk azonban mind a mai napig szakmai vita tárgyát képezi.

Ami talán Szongott Kristóf művét némiképp beárnyékolja, hogy maga is beleesik a délibábos rokonítás elméletébe, jelesül a magyarság rokonai közé sorolja az olaszokat, szlávokat, a görögöket, és a németeket, s ezeket erőltetett nyelvi és hangtani egyezésekkel kívánja alátámasztani.

Mindent egybevetve: Szongott Kristóf, aki nem volt elsősorban a magyar őstörténeti kutatás avatott tudora, művében precízen összefoglalja a korszak magyar őstörténettel kapcsolatos tárgyalt és vitatott elméleteit. Jelen sorok írója nem kimondottan a magyar őstörténet-kutatás szemszögéből, hanem mint történész és kíváncsi olvasó mondja el gondolatait, és mindenképpen nagy becsben tartja e könyvet, örömmel üdvözli annak reprint kiadását. Amint az első sorokban áll, az érték - így e könyv is - nagybecsű ékszer, mert mondandóján kívül át- meg átüt a kor gondolkodása, eszménye és értékvilága. Egy kicsit romantikus. Talán egy letűnt korszak lenyomata vagy üzenete az, amit most az olvasó kezébe vesz. Így ügyeljen rá minden, tudományt és irodalmat szerető ember.

Budapest, 2003. december 1.

Nagy Kornél

Utánnymás az Erdélyi Magyarok Ausztriai Egyesülete Közlemények 2003/4 című kiadványból

Lélek

Hitünk szerint az emberi lény kettős: test és lélek. A test halandó, a lélek maga az örökkévalóság. Ebből következik, hogy az ember mindig többre becsülte a lelkét a testénél;